

CYNHADLEDD yr HYDREF 2014

ABERYSTWYTH - 15 TACHWEDD

Ysbrydoli ein Dyfodol Amrywiol: Gallu ac Ymrwymiad

Ydych chi'n awyddus i ddatblygu eich taith wleidyddol gyda'r Democratiaid Rhyddfrydol Cymru?

Allwch chi helpu i annog a cefnogi menywod, pobl anabl a grwpiau lleiafrifol eraill i gael y sgiliau a'r hyder i ymgymryd â mwy o gyfrifoldebau yn y parti, er enghraifft, fel aelod plaid leol, aelod pwyllgor newydd, ar bwyllgor parti, fel cynghorydd lleol, neu hyd yn oed fel AC, AS, ASE?

Ymunwch â ni ar gyfer hyfforddiant, cefnogaeth ac ysbrydoliaeth ar ddydd Sul 16 Tachwedd ym Mhrifysgol Aberystwyth. Bydd y sesiwn yn para dim mwy na thair awr, a bydd yn canolbwyntio ar werthoedd ac ein hymrwymiad i gynyddu cynrychiolaeth wleidyddol trwy amrywiaeth a chynhwysiant, gan gynnwys yr hyn y gall aelodau'r blaid unigol yn ei wneud i helpu i ennill calonnau, meddyliau a phleidleisiau.

11.30am, MedRus 4, Neuadd Penbryn, Prifysgol Aberystwyth.

Am fwy o wybodaeth, cysylltwch â Brendan D'Cruz, Swyddog Amrywiaeth Democratiaid Rhyddfrydol Cymru - brenski69@hotmail.com

CINIO'R CYNHADLEDD

Siaradwr Gwadd:

Y Gwir Simon Hughes AS

Nos Sadwrn, 19:30 yn Hwyr

Gwesty Marine, Rhodfa'r Mor,
Aberystwyth

GWERTU ALLAN

Democratiaid Rhyddfrydol Cymru

Cynhadledd y Hydref 2014

Croeso i Aberystwyth ar gyfer ein Cynhadledd. Mae'r ddogfen hon yn cynnwys yr Agenda amlinellol ar gyfer y penwythnos, yn ogystal â thestun y cynigion sydd wedi eu cyflwyno. Bydd argraffiad o Gyhoeddiadau'r Gynhadledd yn cael ei gyhoeddi yn y Gynhadledd a fydd yn cynnwys unrhyw newidiadau sydd wedi dod i law.

CYNNWYS:

Amserlen, Sesiwn y Bore
Amserlen, Sesiwn y Prynawn

Tudalen: 4
Tudalen: 5

Cynigion Polisi

Tudalen: 6

- CP1. Llywodraeth Leol Effeithiol ac Atebol
- CP2. Buddsoddi mewn Atal
- CP3. Adeiladu Economi Cryfach
- CP4. Ad-dalu'r Diffyg Democratiaidd

Tudalen: 6
Tudalen: 8
Tudalen: 11
Tudalen: 13

Cynigion Busnes

Tudalen: 15

- CB1. Ffioedd Cofrestru i Aelodau ar gyfer Cynhadledd 2015
- CB2. Cadarnhau Penderfriad gan y Gweithgor
Cenedlaethol i Benodi Cadeirydd ac Aelodau Newydd
i Banel Apelio Cymru
- CB3. Cadarnhau Penodiadau Llwyddol i'r Panel
Adolygu Cyfansoddiadol
- CB4. Gwelliant Cyfansoddiadol:
Swyddog Amrywiaeth - Aelodaeth y Pwllgor
- CB5. Gwelliant Cyfansoddiadol: Prosesau Disgyblu'r Blaid

Tudalen: 15

Tudalen: 15

Tudalen: 16

Tudalen: 17
Tudalen: 17

Sesiwn y Bore

PRIF NEUADD	YSTAFELL 1 (MEDRUS 3)	YSTAFELL 2 (MEDRUS 4)
09:45 - 10:00 AGOR Y GYNHADLEDD: Yr Athro John Last CBE (<i>Llywydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru</i>) Mark Williams AS (<i>AS, Ceredigion</i>)		
10:00 - 11:00 PAPUR POLISI: CP1: Llywodraeth Leol Effeithiol ac Atebol	10:00 - 11:00 HYFFORDDIANT: Cyflwyniad i CONNECT <i>Tim Pollard / Ben Hudson</i> Cyflwyniad wych i CONNECT, sut mae'n gweithio, a sut gall y system helpu eich ymgyrch.	10:00 - 11:00 HYFFORDDIANT: HANFODION YMGYRCHU: Adeiladu eich tîm a'i cadw hi wedi ysgogi <i>Richard Cole</i> Derbyniwch y cyngor gorau ar adeiladu eich tîm ymgyrchu a chadw'r cyflymdra i fynd rhwng nawr a'r Etholiad Cyffredinol.
11:00 - 11:45 CYNNIG POLISI: CP2: Buddsoddi mewn Atal	11:00 - 12:00 SESIWN YMGYNGHORI: Cymdeithas lachach a GIG Gryfach	11:00 - 12:00 HYFFORDDIANT: HANFODION YMGYRCHU: Canfod Dosbarthwyr a Chynorthwywyr <i>Richard Cole</i> Derbyniwch y cyngor gorau ar adeiladu eich tîm ymgyrchu a chadw'r cyflymdra i fynd rhwng nawr a'r Etholiad Cyffredinol.
11:45 - 12:00 BUSNES Y BLAID: Cwestiynau ar Adroddiad Grŵp Cynulliad Cenedlaethol Cymru		
12:00 - 13:00 PAPUR POLISI: PM3: Adeiladu Economi Gryfach	12:00 - 13:00 BUSNES Y BLAID: Cwestiynau ar Adroddiadau gan Gadeiryddion Pwyllgorau DRhC Cwestiynau ar Adroddiadau gan Gynrychiolwyr Pwyllgorau Ffederal	10:00 - 11:00 HYFFORDDIANT: Canfasio gyda CONNECT <i>Tim Pollard / Ben Hudson</i> Canfodwch sut gallwch chi ddefnyddio CONNECT i gael y gorau allan o'ch canfasio
13:00 - 13:45 CINIO		

Sesiwn y Prynawn

PRIF NEUADD	YSTAFELL 1 (MEDRUS 3)	YSTAFELL 2 (MEDRUS 4)
13:45 - 14:45 PAPUR POLISI: CP4: Ad-dalu'r Diffyg Democratiaidd	13:45 - 14:00 BUSNES Y BLAID: Cwestiynau ar Adroddiad Grŵp Senedd San Steffan	13:45 - 14:15 BUSNES Y BLAID: Cyfarfod ALDC Cymru Cyfarfod anffurfiol ar gyfer aelodau'r ALDC yng Nghymru a chynghorwyr nad sy'n aelodau er mwyn trafod sut y gallem well gefnogi cynghorwyr ac ymgeiswyr cyngor yng Nghymru, gwneud mwy o'n gwaith yn berthnasol i aelodau Cymru a thrafod strwythr dyfodol ALDC yng Nghymru.
		14:15 - 15:30 HYFFORDDIANT: HANFODION YMGYRCHU: Ennill Ymgyrch y Pleidlais Bost <i>Richard Cole</i> Mae angen ymgyrch a strategaeth pleidlais bost ar bob ymgyrch etholiad sydd am ennill. Mae'n hanfodol ein bod ni'n uchafu'r cyfle i recriwtio ein cefnogwyr i fod yn bleidleiswyr post. Byddwn yn dangos i chi rhai o'r awgrymiadau gorau i wneud hyn.
	15:15 - 11:00 HYFFORDDIANT: Mewnbynnu Data gyda CONNECT <i>Tim Pollard / Ben Hudson</i> Eisiau dysgu sut i gael eich data canfasio ar CONNECT? Bydd y sesiwn hwn yn dangos i chi'r dulliau gorau, yn ogystal ag awgrymiadau a thriciau er mwyn mewnnbynnu'r data yn gyflym a chywir.	
14:45 - 15:45 TRAFODAETH a CHWESTIWN AC ATEB: Cymru a'r Undeb: Beth nesaf ar ôl Refferendwm yr Alban? <i>Barwnes Randerson a Kirsty Williams AC</i>		
15:45 - 16:15 BUSNES Y BLAID: CB1: Ffioedd Cofrestru i Aelodau ar gyfer Cynhadledd 2015 CB2: Cadarnhau Penderfyniad gan y Gweithgor Cenedlaethol i Benodi Cadeirydd ac Aelodau Newyddi Banel Apelio Cymru CB3: Cadarnhau Penodiadau Llwyddol i'r Panel Adolygu Cyfansoddiadol CB4: Gwelliant Cyfansoddiadol: Swyddog Amrywiaeth - Aelodaeth Pwllgor CB5: Gwelliant Cyfansoddiadol: Prosesau Disgyblu'r Blaid	15:45 - 16:30 SESIWN YMGYNGHORI: Anghydraddoldeb	15:45 - 16:30 HYFFORDDIANT: Ydych chi'n Ennill? <i>Tim Pollard / Ben Hudson</i> Yr offer a thechnegau gorau ar CONNECT i'ch helpu chi i weld os yw eich ymgyrch chi ar y drywydd cywir.
16:15- 16:30 CYNNIG TESTUNOL / BRYN		
16:30 - 17:30 BUSNES Y BLAID: Hystingau: Ymgeiswyr ar gyfer Llywydd y Blaid Ffederal		
17:30 ARAITH: Kirsty Williams CBE AC (Arweinydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru)		

CYNIGION POLISI

CP1. Llywodraeth Leol Effeithiol ac Atebol

Pwllgor Polisi

Mae'r Gynhadledd yn nodi:

1. Y rhaglith i gyfansoddiad y Democratiaid Rhyddfrydol, sy'n ynganu ein hymrwymiad i "hyrwyddo system lewyrchus o lywodraeth leol ddemocrataidd lle y gwneir penderfyniadau ac y cyflawnir gwasanaethau ar y lefel fwyaf lleol sy'n ddichonadwy."
2. Y pwysau ariannol sy'n wynebu llywodraeth leol yng Nghymru dros yr ychydig flynyddoedd nesaf a'r her o gynnal a gwella gwasanaethau cyhoeddus priodol.
3. Y ffordd y mae'r cyhoedd wedi'u datgysylltu bron drwy'r wlad i gyd oddi wrth bob lefel o lywodraeth, proffil demograffig anghynrychioliadol cynghorwyr, y ganran isel sy'n pleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol, ac agwedd drahaus rhai cynghorau yng Nghymru tuag at faterion o dryloywder ac atebolrwydd.
4. Argymhellion Comisiwn Williams, yn cynnwys cynigion i orfodi uno prif gynghorau Cymru yn unol ag un patrwm sengl a heb ymgynghoriad cyhoeddus, a bwriad Llywodraeth Lafur Cymru o weithredu'r argymhellion hyn.
5. Bod y rhan fwyaf o gyfraniadau tuag at sesiwn ymgynghori yng Nghynhadledd Wanwyn Democratiaid Rhyddfrydol Cymru a chyfraniadau tuag at gyfarfodydd ymgynghori â chynghorwyr a selogion wedi gwrthwynebu'n gryf gynigion Williams, a dangosasant eu cefnogaeth i gryfhau haen gymunedol llywodraeth.

Mae'r Gynhadledd yn credu:

1. Y dylid gweithredu grym ar y lefel isaf yn gydnaws â gweithredu effeithiol a rheolaeth ddemocrataidd.
2. Bod angen diwygio llywodraeth leol yng Nghymru i sicrhau'i bod yn effeithiol ac yn atebol, a all gynnwys uno rhai cynghorau, ond y dylid cael cydsyniad pobl leol i greu cynghorau newydd ac y dylent adlewyrchu ardaloedd ystyrlon.
3. Na fyddai ad-drefnu prif gynghorau yn y ffurf a gynigir gan Adroddiad Williams yn mynd i'r afael ag anghenion llywodraeth leol yng Nghymru, ac nad yw'n cael ei gefnogi gan bobl Cymru.
4. Bod angen datblygu cynigion eraill gwahanol ar gyfer ailstrwythuro llywodraeth leol yng Nghymru trwy ymgynghori â'r cyhoedd, gyda'r nod gyffredinol o ddod â llywodraeth leol yn nes at y bobl gan hefyd hwyluso rheolaeth strategol briodol a modd cost effeithiol o ddarparu gwasanaeth.
5. Nad yw ad-drefnu ar raddfa fawr, sydd yn anochel yn peri aflonyddu ac sy'n llesteirio cynllunio gwasanaethau dros y cyfnod hwy, yn cael ei wneud yn y ffordd orau yn ystod cyfnodau o'r pwysau ariannol mwyaf difrifol.
6. Bod amrywiaeth economaidd, cymdeithasol a daearyddol Cymru'n golygu nad oes yna ateb 'un maint i bawb' ar gyfer llywodraeth leol, ac y gall gwahanol fodelau o lywodraeth leol fod yn briodol mewn gwahanol rannau o Gymru.
7. Bod angen cymryd y cyfle i ailystyried pwy sy'n darparu gwasanaethau allweddol ar lefel leol ac y dylai hyn gynnwys ystyried datganoli rhagor o rymoedd a swyddogaethau oddi wrth Gynulliad Cymru i brif gynghorau, ac oddi wrth brif gynghorau i gynghorau haen is.
8. Bod mynd â llywodraeth leol yn nes at y bobl yn gofyn am gryfhau haen gymunedol llywodraeth yng Nghymru, ond bod gallu cynghorau cymuned a chynghorau tref i ymgymryd â mwy o rôl mewn modd effeithiol ac atebol yn amrywio'n enfawr.

9. Bod angen dull gweithredu mwy strategol tuag at gynllunio a datblygu economaidd yn ninas-ranbarth Caerdydd i'w galluogi i gystadlu'n effeithiol â dinas-ranbarthau llwyddiannus ledled Ewrop.
10. Bod angen diwygio sylweddol ar Dreth y Cyngor er mwyn sicrhau system deg i bobl Cymru, yn ogystal â ffrwd refeniw ar gyfer cynghorau lleol i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus o ansawdd da.
11. Dylai ad-drefnu llywodraeth leol olygu y byddai cyfanrif y cynghorwyr yng Nghymru yn gostwng, a bod angen gweithredu i gynyddu amrywiaeth cefndiroedd o ble daw cynghorwyr i adlewyrchu poblogaeth Cymru'n well.

Mae'r Gynhadledd yn Cymeradwyo Papur Polisi Democratiaid Rhyddfrydol Cymru, *Llywodraeth Leol Effeithiol ac Atebol*.

Mae'r Gynhadledd yn penderfynu:

1. Gwrthod cynigion penodol Adroddiad Williams ar gyfer ad-drefnu prif gynghorau yng Nghymru.
2. Cefnogi'r gwaith o ddatblygu cynigion gwahanol ar gyfer ad-drefnu llywodraeth leol yng Nghymru fydd yn cydbwysu buddiannau rheoli strategol effeithiol a chyflawni gwasanaeth ag atebolrwydd lleol, ac a gaiff gydsyniad amlwg y cyhoedd.
3. Grymuso prif gynghorau i gytuno'n wirfoddol i uno trwy bleidlais mwyafrif aelodau'r ddau awdurdod, ac yn amodol ar gael ei gadarnhau gan y Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol.
4. Ym mhob rhan arall o Gymru, gofyn i'r Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol adolygu strwythur prif lywodraeth leol, yn cynnwys ymgynghori â'r cyhoedd, a llunio cynigion ar gyfer ad-drefnu prif gynghorau yn seiliedig ar egwyddorion effeithlonrwydd, atebolrwydd a chyd-fynd ag ardaloedd daearyddol ystyrion.
5. Cryfhau haen gymunedol llywodraeth trwy rymuso cynghorau cymuned a thref achrededig i fod â rôl gryfach mewn llunio penderfyniadau a darparu gwasanaethau lleol, a thrwy gyfuno cynghorau cymuned llai i fod yn gynghorau *cantref* mwy, yn cwmpasu ardaloedd ystyrion, gyda mwy o gapasiti i weithredu.
6. Grymuso cymunedau lleol mewn ardaloedd nad oes ganddynt ar hyn o bryd gyngor cymuned na chyngor tref, trwy hyrwyddo mecanweithiau i sefydlu cynghorau lleol newydd, a thrwy alluogi cymdeithasau cymunedol a chymdogaethol priodol i gofrestru fel cyrff cymwys ar gyfer rheoli'n ddirprwyedig rai o wasanaethau'r cynghorau, ac ymgynghori statudol ar geisiadau cynllunio a materion penodedig eraill.
7. Trosglwyddo cyfrifoldeb tros gynlluniau adfywio lleol i gynghorau cymuned, tref neu *gantref* i sicrhau atebolrwydd lleol priodol.
8. Diwygio awdurdodau parciau cenedlaethol trwy gyflwyno aelodau a etholir yn uniongyrchol er mwyn sicrhau y cydbwysir cadwraeth amgylcheddau naturiol a diwylliannol sydd o bwysigrwydd cenedlaethol ag atebolrwydd lleol a gweithgareddau economaidd cynaliadwy.
9. Cefnogi'r model ar gyfer diwygio treth y cyngor a amlinellir yn y papur gan Gerald Holtham, *Taxation for Wales*, a chynnal adolygiad o'r strwythur bandio yng Nghymru er mwyn datblygu ffynhonnell refeniw deg a chynaliadwy ar gyfer cynghorau.
10. Y dylid ethol aelodau prif gynghorau trwy'r bleidlais sengl drosglwyddadwy mewn wardiau aml aelod (neu, mewn eithriadau, trwy'r bleidlais amgen mewn wardiau un aelod mewn rhai ardaloedd gwledig dwysedd isel).
11. Rhoi rheidrwydd ar bob cyngor i gynnal Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb o'u strwythurau, amserlenni cyfarfodydd, archebion sefydlog ac arferion gwaith i sicrhau nad oes unrhyw grŵp cymdeithasol o dan anfantais annheg yn eu gallu i wasanaethu fel cynghorydd.

12. Rhedeg ymgyrch hyrwyddo i annog cyngorau cymuned a thref i ddefnyddio'u grym i gyfethol cynrychiolwyr ieuenctid sydd heb hawliau pleidleisio, ac i annog pob cyngor i ymgysylltu'n agosach â chynghorau ieuenctid lleol.

CP2. Buddsoddi mewn Atal

Democratiaid Rhyddfrydol Caerffili, Islwyn a Merthyr Tudful

Mae'r Gynhadledd yn credu:

1. Y dylai fod gan bobl hawl i fyw bywydau iachach, dedwyddach ac annibynnol ac y dylai fod gan bawb fodd cyfartal o gael at iechyd da, cyfleoedd economaidd a chyfleoedd cymdeithasol.
2. Bod y cyfleoedd hyn yn dal i gael eu gwarafun i ormod o unigolion a chymunedau.
3. Bod polisiau a dargedir i atal problemau cymdeithasol yn helpu i hybu lles, yn lleihau anghenion cymorth ac yn helpu unigolion a chymunedau i gyflawni'u potensial llawn.
4. Bod gormod o wariant y llywodraeth yn cael ei gyfeirio tuag at ymateb i problemau cymdeithasol yn hytrach na'u rhwystro.
5. Y gall buddsoddi mewn atal leihau y gost dros y cyfnod hwy o fynd i'r afael â materion cymdeithasol, megis poblogaeth sy'n heneiddio, cymorth lles, troseddau a chynhesu byd-eang.
6. Dylai llunwyr polisiau sianelu'u hymdrechion tuag at adeiladu cymdeithas sy'n rhwystro problemau cymdeithasol rhag codi yn y lle cyntaf yn hytrach na chymdeithas sy'n ymlafnio â'u canlyniadau.

Mae'r Gynhadledd yn croesawu:

1. Casgliad sefydliadau fel Y Swyddfa Archwilio Genedlaethol (NAO) a'r Tasglu Gweithredu Cynnar sef y dylai'r llywodraeth fuddsoddi mwy o arian mewn polisiau a mentrau ataliol.
2. Barn y sefydliadau hyn yw bod gan bolisiau sydd wedi'u hanelu at rwystro problemau cymdeithasol y potensial i arwain at well canlyniadau i unigolion ac i ddychwelyd mwy o werth am wariant cyhoeddus.

Mae'r Gynhadledd yn nodi â phryder:

1. Bod lefelau gwariant cyhoeddus ar bolisiau ataliol wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y cyfnod presennol o gyni.
2. Bod y farn gyhoeddus yn aml yn cymell gwleidyddion i ganolbwyntio ar ganlyniadau a llwyddiannau byrdymor yn hytrach nag ar ystyriaethau cyfnod hwy.
3. Bod rhwystrau megis cylchoedd cynllunio byrdymor, dim digon o fuddsoddi, cyndynrwydd i rannu gwybodaeth ac i gydweithio a ffyrdd aneffeithiol o gasglu tystiolaeth yn llesteirio ymdrechion y llunwyr polisi hynny sy'n ceisio datblygu polisi cymdeithasol ataliol.

Mae'r Gynhadledd yn galw ar Ddemocratiaid Rhyddfrydol Cymru i:

1. Ddarparu arweiniad gwleidyddol ar y mater hwn trwy ymrwymo i gynyddu buddsoddiad yn raddol mewn mentrau sydd wedi'u hanelu at fynd i'r afael â phroblemau cymdeithasol yn eu bôn.
2. Cefnogi arloesiadau polisi sy'n canolbwyntio ar weithgareddau lleol sy'n ceisio atal problemau cymdeithasol, a datgloi potensial cyfnod hir pobl.
3. Ystyried ffyrdd y gellir atal, yn ogystal â goresgyn problemau cymdeithasol wrth ddatblygu holl bolisiau'r blaid yn y dyfodol.
4. Cynnwys yr ymrwymïadau hyn ym Maniffesto Etholiad Cyffredinol 2015 ar gyfer Cymru.

Atodiad: Enghreifftiau o Fentrau Ataliol a'u Harbedion Costau Cysylltiedig

Y Rhaglen Adfer Darllen

Mae Adfer Darllen (RR) yn rhaglen ddwys fyrdymor o ymyrraeth mewn llythrennedd ar gyfer plant ysgol gynradd sy'n profi problemau â darllen ac ysgrifennu ar ôl eu blwyddyn gyntaf yn yr ysgol.

Mae yna dros 60 o ganolfannau Adfer Darllen trwy'r Deyrnas Unedig, Iwerddon a Denmarc i gyd. Mae'n cynnwys gwersi un i un dwys dyddiol am hanner awr tros gyfnod o thuag 20 wythnos, a gynhelir ag athro llythrennedd hyfforddedig.

Dangoswyd fod llythrennedd gwael yn anfantais ddifrifol yn ddiweddarach mewn bywyd, gan wneud drwg yn neilltuoel i gyfleoedd gwaith: gallai'r gost i gymdeithas tros hyd oes unigolyn fod cyfuwch â £64,000, oddeutu £2 biliwn i bawb yr effeithir arnynt. Amcangyfrifir fod y rhaglen yn arbed rhwng £11 a £17 am bob £1 a warir.

www.readingrecovery.ioe.ac.uk/2

Cynllun 'Byddwch yn Weithgar' Birmingham

Mae 'Byddwch yn Weithgar' yn gynllun sy'n cynnig dosbarthiadau nofio, dosbarthiadau ymarfer neu'r defnydd o gampfa am ddim, a rhai gweithgareddau cymunedol i holl drigolion Birmingham. Ei nod yw goresgyn anghydraddoldebau iechyd ac amddifadedd cysylltiedig; canfu dadansoddiad diweddar o fuddion costau bod pob £1 a fuddsoddir yn 'Byddwch yn Weithgar' ar gyfartaledd yn creu £21.30 mewn buddion.

Mae'r cynllun yn caniatáu i bobl ddefnyddio cyfleusterau a reolir gan y cyngor am ddim yn ystod amseroedd tawel, a chaiff ei ariannu'n bennaf trwy'r GlG lleol, gyda chynghor y ddinas yn cyfrannu 15% o'r gost. Yn 2011/12, roedd yna 1,615 o oriau o weithgareddau am ddim yr wythnos.

Mae ganddo thua 300,000 o ddefnyddwyr cofrestredig (traean o'r boblogaeth), a 140,000 o ddefnyddwyr gweithredol pob blwyddyn. Dengys gwerthusiadau ei fod wedi cynyddu'r nifer o oedolion sy'n gorfforol weithgar ers iddo gael ei gyflwyno.

Mae'r rhaglen yn costio £22.0 miliwn tros bum mlynedd, ac awgrymai'r dadansoddiad fod y buddion a grëir gan Byddwch yn Weithgar yn £445.2 miliwn yn fwy na'i chost. Y rhan fwyaf o hyn yw gwelliant yn ansawdd bywyd y cyfranogwyr (£377.2 miliwn), â'r gweddill yn cael ei rannu rhwng arbedion arian (gan mwyaf i'r Awdurdod Iechyd Lleol) o £28.7 miliwn ac enillion arbedion costau a chynhyrhaeth i'r sectorau cyhoeddus a phreifat o £39.2 miliwn.

Mae'r buddion hyn yn crynhoi gan mwyaf i'r awdurdod iechyd lleol, sy'n adlewyrchu'u cyfraniad at ariannu'r rhaglen. Fodd bynnag, mae'r effaith yn hirdymor, gyda'r rhan fwyaf o fuddion yn digwydd ar ôl y pum mlynedd gyntaf.

www.birmingham.gov.uk/beactive

Kickz

Dechreuodd Kickz fel prosiect ar y cyd rhwng yr Uwch Gyngghrair a'r Heddlu Metropolitan, â'r syniad o ddefnyddio clybiau pêl-droed proffesiynol i helpu i ddarparu sesiynau pêl-droed gyda phobl ifanc mewn ardaloedd o amddifadedd. Mae yn awr yn rhychwantu 131 o brosiectau yn ymwneud â 43 o glybiau a thros 50,000 o bobl ifanc.

Mae naw deg un y cant o'r rhaglenni'n weithredol ar nosweithiau Gwener a Sadwrn. Fe'i cyflawnir â chymorth 5,000 o wirfoddolwyr, y mae llawer ohonynt yn bobl ifanc eu hunain, ac mae hefyd yn cynnig gweithdai ar faterion fel ymwybyddiaeth o gyffuriau, gwirfoddoli, bwyta'n iach, gyrfaoedd, ac arfau. Mae hefyd yn galluogi'r heddlu a gweithwyr ieuenctid i ddatblygu cysylltiadau â phobl ifanc a gwell dealltwriaeth o'u pryderon.

Ym Mharc Elthorne yng Ngogledd Llundain, mae'r prosiect lleol, a weithredir gydag Arsenal, wedi esgor ar ddwy ran o dair o ostyngiad mewn troseddu o fewn blwyddyn. Canfu gwerthusiad gan y *New Philanthropy Capital* fod pob £1 a fuddsoddwyd yn y prosiect wedi creu £7 mewn gwerth i'r gymuned leol, yn bennaf mewn arbedion i ddioddefwyr trais gan bobl ifanc a gangiau, a arferai fod yn gyffredin yn yr ardal.

Daw cyllid craidd y prosiect oddi wrth yr Uwch Gynghair a Heddlu'r Metropolitan, ac mae'n denu cyllid partneriaid i gydategu hyn.

www.addison.ceros.com/kickz/kickz/5/year/celebration/fiveyearcelebration/

Cefnogaeth Gartref Ysgolion

Mae Cefnogaeth Gartref Ysgolion (SHS) yn gosod staff arbenigol mewn ysgolion, sy'n gweithio â phobl ifanc a theuluoedd i'w helpu i gael y gorau o'u haddysg, gan ganolbwyntio ar bobl ifanc sy'n ymlafnio ag ymddygiad, presenoldeb neu gyflawni. Yn 2009/10, darparodd SHS wasanaethau i dros 700 o ysgolion a chefnogaeth ddwys trwy'i 150 o ymarferwyr i 220 o'r ysgolion hyn mewn 23 o awdurdodau lleol, gan mwyaf yn Llundain. Yn gyfan gwbl, cefnogasant 20,000 o blant a theuluoedd.

Mae SHS yn gweithio'n agos â'r teulu yn ogystal â'r person ifanc, a dangoswyd eu bod yn lleihau triwntiaeth a gwaharddiadau parhaol, eu bod yn cynyddu cyrhaeddiad, yn gwella ymddygiad, yn arwain at fwy o gyfraniad gan rieni, ac fe'u cefnogir yn frwd gan brifathrawon ac athrawon ysgol.

Amcangyfrifwyd fod cost gwaharddiad parhaol yn £63,000, ac amcangyfrifodd un adroddiad fod SHS wedi arbed £1.24 am bob £1 a warir trwy'u heffaith ar atal gwaharddiadau. Awgrymodd adroddiad gwahanol fod yr SHS yn gyfan gwbl wedi arbed £21.14 i gymdeithas am bob £1 a warir.

<http://www.schoolhomesupport.org.uk6/>

Cynllun "Stay Well at Home" Kingston

Mae'r Cynllun yn targedu pobl sydd mewn perygl o golli'u hannibyniaeth ac mae'n eu cefnogi i ddal i fod yn iawn ac i barhau i fyw gartref. Amcangyfrifodd astudiaeth gan yr SROI (Enillion Cymdeithasol ar Fuddsoddiad) arbedion o £268,000 mewn cyllidebau'r sector cyhoeddus - oddeutu tair gwaith y buddsoddiad a wnaed gan NHS Kingston wrth ariannu'r cynllun peilot.

www.ageconcernkingston.org/uploads/2012/11/ACK-SWaH-reportweb1.pdf

Ffynonellau

www.nao.org.uk/publications/1213/early_action_across_government.aspx

<http://www.community-links.org/earlyaction>

CP3: Adeiladu Economi Cryfach

Pwllgor Polisi

Mae'r Gynhadledd yn nodi:

1. Bod llywodraethau Cymru, y naill ar ôl y llall, wedi methu â mynd i'r afael â'n tanddatblygiad craidd, a'u bod wedi'n gadael ag economi, sylfaen sgiliau a seilwaith nad ydynt yn barod am y dyfodol;
2. Bod cyfradd diweithdra yng Nghymru wedi cynyddu 3.6% rhwng 2007 a 2012;
3. Bod Cymru'n parhau i fod â'r gyfradd isaf o Werth Ychwanegol Gros yn y Deyrnas Unedig;
4. Yr heriau sy'n wynebu economi Cymru fel ein diffyg argaeledd cyfalaf, lefel sgiliau wan, a'n cysylltedd ymylol a gwael; a'r
5. Cyfleoedd nodedig ar gyfer twf yn economi Cymru fel ein hagosrwydd at farchnadoedd y Deyrnas Unedig a'r Undeb Ewropeaidd, pocedi presennol o arloesedd a rhagoriaeth, a'n cynhwysedd hyfforddi.

Mae'r Gynhadledd yn credu:

1. Y dylai'r llywodraeth weithredu i gatalyddu sector preifat cryf;
2. Bod yn rhaid inni adeiladu ein seilwaith, ein sgiliau a'n gallu i allforio er mwyn adeiladu economi cryfach a chymdeithas decach i Gymru;
3. Bod yn rhaid inni fod yn wlad fwy hyderus a rhyngwladol ein naws, ac agor Cymru i'r byd a'i botensial ar gyfer mewnfuddsoddi a chyfleoedd allforio;
4. Bod yn rhaid inni roi diwedd ar y diwylliant o 'un maint i bawb', a gweithio i greu'r fframweithiau sy'n galluogi cymunedau lleol i greu'u datrysiadau'u hunain;
5. Bod yn rhaid inni siarad ar ran y busnesau brodorol, yn enwedig y busnesau bach a chanolig a microfusnesau sydd â rôl mor hanfodol yn economi Cymru, a chefnogi'u llwyddiant a'u twf economaidd trwy ddarparu'r fframwaith iddynt ganfod eu datrysiadau'u hunain; a
6. Bod ar Lywodraeth Cymru angen creu amgylchedd trwy'r hyn y gall y sectorau preifat, cyhoeddus, nid-er-elw a chymunedau lleol gydweithio i ddod â buddion economaidd a chymdeithasol i bobl Cymru.

Mae'r Gynhadledd yn cymeradwyo Papur Polisi Democratiaid Rhyddfrydol Cymru, sef *Adeiladu Economi Cryfach*.

Mae'r Gynhadledd yn penderfynu:

1. Darparu strategaeth economaidd gytbwys, integredig ac a arweinir gan allforio, a goresgyn datblygiad annigonol Cymru trwy ymrwymiad hirdymor i fuddsoddi ym mhobl, busnesau a seilwaith Cymru er mwyn sicrhau twf yn economi Cymru;
2. Gwella modd o gael at gyfalaf a chyllid trwy:
 - a. greu Banc Datblygu Cymru sydd wedi'i gynllunio i gefnogi busnesau bach i gael arian a chymorth; datblygu cysylltiadau rhyngwladol yn cynnwys allforio a mewnfuddsoddi; ac ariannu prosiectau seilwaith sylweddol;
 - b. annog lledaeniad darparwyr cyllid gwahanol; a
 - c. chefnogi datblygu cwmnïau cymunedol cydfuddiannol a chwmnïau cydweithredol dan arweiniad y gymuned.
3. Gwella modd o gael at farchnadoedd trwy:
 - a. ddatblygu rhwydweithiau o gynghorwyr i ddarparu cymorth busnes proffesiynol;

- b. penodi Hyrwyddwr Rhwydwaith i ryng-gysylltu ac i integreiddio gwahanol gyfranogwyr yn economi Cymru ac i fod yn gyfrifol am strategaeth wasgaru i Gymru;
 - c. llunio strategaeth allforio bendant i Gymru i baru dyfeisgarwch y sector preifat â chefnogaeth y sector cyhoeddus; ac
 - ch. annog awdurdodau lleol i ymgysylltu'n rhagweithiol â busnesau bach a chanolig lleol fel rhan o'u strategaeth gaffael.
4. Cefnogi ein pobl i wella'u sgiliau ac i fanteisio ar eu harloesedd trwy:
- a. fuddsoddi mewn addysg a hyfforddiant;
 - b. ymwreiddio sgiliau ehangach, megis entrepreneuriaeth, arweinyddiaeth a rheoli, yn y cwricwlwm; a
 - c. gwella'r ffordd o fasnacheiddio arloesedd yn sector addysg uwch Cymru.
5. Cefnogi twf ledled holl ranbarthau Cymru trwy:
- a. gefnogi mentrau dinas-ranbarthau a sicrhau sail statudol ddigonol iddynt;
 - b. datganoli mwy o rymoedd tros ddatblygu economaidd o Fae Caerdydd yn uniongyrchol i gymunedau;
 - c. cefnogi trefydd marchnad Cymru, sef canolfannau traddodiadol ein cymunedau;
 - ch. cefnogi'r defnydd o Ariannu Cynyddrannol Treth ar gyfer awdurdodau lleol, ardaloedd menter ac eraill;
 - d. diwygio Ardaloedd Menter, gan gynnwys trwy gynnig 100% o ddisgownt yn yr ardrethi busnes dros gyfnod o bum mlynedd i fusnesau sy'n symud i neu sy'n dechrau busnes mewn ardal fenter;
 - dd. datblygu ein heconomi a'n seilwaith digidol;
 - e. ailwampio seilwaith trafnidiaeth Cymru'n sylfaenol ac anfon y neges i fuddsoddwyr ac i entrepreneuriaid fod Cymru'n 'agored i fusnes' trwy:
 - i. gefnogi trydaneiddio Llinell Reilffordd Arfordir y Gogledd a chyhoeddi amserlen ar gyfer trydaneiddio llinellau rheilffyrdd Cymru'n llawn;
 - ii. datblygu Awdurdodau Cludiant Teithwyr i reoleiddio trafnidiaeth gyhoeddus ac i sicrhau darpariaeth addas, yn cynnwys gwasanaeth llwybrau bysiau mewn ardaloedd gwledig a thlawd ac i ddatblygu Metro De Cymru;
 - iii. datblygu rhwydwaith cludo nwyddau eang sydd â mynediad i'r prif borthladdoedd.
6. Ei wneud i gyd i weithio gyda'i gilydd trwy:
- a. ddatblygu Strategaeth Dwf Genedlaethol drosfwaol a hirdymor sy'n amlinellu ein gweledigaeth ar gyfer cynhyrchu twf, i'w chyflawni gan Banel Strategaeth Dwf fyddai'n cynnwys pob rhanddeiliad;
 - b. ystyried creu Siambrau Masnach statudol fydd ag annibyniaeth weithredol ar Lywodraeth Cymru
 - c. sefydlu Pwyllgor Polisi Rheoliadol Cymreig i ddarparu asesiad annibynnol o reoliadau newydd posib' a chwtogi rheoliadau ar fusnesau llai o faint;
 - ch. creu Trysorlys Cymreig a all ddarparu data economaidd manwl gywir; a
 - d. sefydlu comisiwn i archwilio anghenion sgiliau Cymru dros y cyfnod hir.
7. Lansio adolygiad radical a systematig o'r ffordd y gweithredir ardrethi busnes yng Nghymru.

CP4. Ad-dalu'r Diffyg Democrataidd

Pwyllgor Polisi

Mae'r Gynhadledd yn nodi:

1. Bod canran y pleidleiswyr a bleidleisiodd yng Nghymru ar ei hisaf erioed.
2. Bod gan Gymru'r ganran isaf o bleidleiswyr etholiadol o'r tair gwlad ddatganoledig.
3. Bod cyflwyno cofrestr pleidleiswyr unigol yn cynnig cyfle am ymgysylltu mwy cyffredinol a'r posibilrwydd y bydd rhai carfanau, yn cynnwys pobl ifanc, lleiafrifoedd ethnig a'r rheiny sydd heb gartref parhaol, yn cael eu hepgor o'r gofrestr.
4. Cymru yw'r unig wlad ddatganoledig nad yw'n defnyddio'r Bleidlais Sengl Drosglwyddadwy ar gyfer eu hetholiadau lleol.
5. Nad oes gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ddigon o gapasiti i graffu'n effeithiol ar yr ystod lawn o rymoedd sydd gan Gymru yn awr, a'r grymoedd y bydd ganddynt yn go fuan.
6. Ar hyn o bryd, nad oes gan bobl Cymru ddull o gael gwared â chynrychiolydd etholedig sydd wedi methu â chynnal y safonau y disgwylir ohono/ohoni mewn swydd.
7. Na oruchwylir y Cod Gweinidogol gan gorff annibynnol ac o'r herwydd, nid yw Gweinidogion sydd wedi torri'r cod yn gorfod bod yn atebol.
8. Bod Comisiwn Richard a Chomisiwn Silk wedi amlinellu cynigion ar gyfer grymoedd a gallu craffu cryfach i Gymru.
9. Canlyniad y refferendwm yn yr Alban.

Mae'r Gynhadledd yn credu:

1. Nad yw pobl Cymru wedi ymddieithrio oddi wrth, ond wedi'u dadrithio gan y systemau gwleidyddol anghynrychioliadol yng Nghymru.
2. Bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru'n bwysig i ddyfodol democrataidd Cymru.
3. Bod gan Lywodraeth Cymru gyfrifoldeb tros sicrhau bod gan bawb gyfle i gofrestru i bleidleisio, pa bryd bynnag y maent yn ymwneud â'r llywodraeth neu â chorff cyhoeddus.
4. Y dylai swyddogion etholedig fod yn atebol am eu gweithredoedd.
5. Y dylid cynnal pob etholiad yng Nghymru ar system bleidleisio deg.
6. Y dylai Cymru gael mwy o gyfryngau sy'n ymroddi i graffu ar ac i roi cyhoeddusrwydd i wleidyddiaeth yng Nghymru.

Mae'r Gynhadledd yn cymeradwyo Papur Polisi Democrataid Rhyddfrydol Cymru, *Ad-dalu'r Diffyg Democrataidd*.

Mae'r Gynhadledd yn galw am:

1. Gynyddu nifer Aelodau'r Cynulliad er mwyn darparu'r gallu i graffu'n ddigonol ar Lywodraeth y Cynulliad a'r gallu i gynrychioli'u hetholwyr yn gyfrifol.
2. Adolygiad o'r Cod Gweinidogol a'i arolygiaeth a'i sancsiynau i sicrhau bod Gweinidogion yn glynu wrth safon uchel a'u bod yn llwyr atebol am eu gweithredoedd.
3. System o gael gwared ag Aelodau'r Cynulliad i'w sbarduno gan ddeiseb gan yr etholwyr.
4. Bob etholiad yng Nghymru, yn cynnwys etholiadau cynghorau lleol, etholiadau'r Cynulliad Cenedlaethol ac etholiadau Ewropeaidd, i'w cynnal gan ddefnyddio system bleidleisio deg, sef y Bleidlais Sengl Drosglwyddadwy gan amlaf.
5. Dylid gostwng yr oedran pleidleisio yng Nghymru ar gyfer pob etholiad i 16.
6. Y cyfle i ddynodi dewis amgen o ymgeiswyr ar bapur y tugel i fod ar gael ym mhob etholiad.

7. Comisiwn i foderneiddio'r system bleidleisio, yn cynnwys cofrestru ar yr un diwrnod, pleidleisio cynnar ac opsiynau eraill i wneud pleidleisio'n fwy hygyrch.
8. Cryfhau addysg wleidyddol mewn ysgolion.
9. Cynnal sesiynau cofrestru pleidleiswyr ym mhob sefydliad addysgol priodol ar gyfer addysg ôl-16 yn flynyddol.
10. Democratiaid Rhyddfrydol Cymru i barhau i geisio cael rhagor o rymoedd i Gymru.
11. Ymgyrch o'r newydd tuag at Deyrnas Unedig Ffederal.

CYNIGION BUSNES

CB1. Ffioedd Cofrestru i Aelodau ar gyfer Cynhadledd 2015

Pwllgor y Gynhadledd

Mae'r Gynhadledd yn nodi:

1. Y cytunwyd arno gan y Gynhadledd yn 2010 yr eid â'r cyfraddau arfaethedig ar gyfer Cofrestru Aelodau'r flwyddyn ganlynol i Gynhadledd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn flynyddol i Gynhadledd yr Hydref i'w cymeradwyo.
2. Yn 2013, codwyd y cyfraddau, yn unol â chwyddiant.
3. Bod y gyfradd uchaf gyfredol i Aelodau Safonol am fynychu'r Gynhadledd ar hyn o bryd yn £52 a'i bod ar gael am gyfnod o bythefnos cyn ac yn ystod y Gynhadledd.
4. Bod y gyfradd ostyngedig o 15% o'r Gyfradd Safonol uchaf ar gael rhwng chwe wythnos a phythefnos cyn y Gynhadledd.
5. Bod cyfradd ostyngol bellach o 30% o'r Gyfradd Safonol uchaf ar gael am hyd at chwe wythnos cyn y Gynhadledd.
6. Bod y cyfraddau Consesiynol i Aelodau am fynychu'r Gynhadledd ar hyn o bryd wedi'u gosod ar 50% o'r gyfradd berthnasol i Aelodau Sylfaenol sy'n bodoli ar adeg cofrestru.
7. Y bydd yna, yn ychwanegol at y cyfraddau uchod, ddisgownt pellach o 50% i aelodau sy'n mynychu'u Cynhadledd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru gyntaf.

Mae'r Gynhadledd yn penderfynu:

1. Ar gyfer 2015, y bydd y gyfradd i Aelodau Sylfaenol am fynychu'r Gynhadledd yn parhau yn £52 ac y bydd y cyfraddau ar ddisgownt a chyfnodau'r disgowntiau hynny sydd ar gael yn parhau yn ddigyfnewid.

CB2. Cadarnhau Penderfyniad Pwyllgor y Weithrediaeth Genedlaethol i Benodi Cadeirydd Newydd ac Aelodau o Banel Apelio Cymru

Pwllgor Gwaith Cenedlaethol

Mae'r Gynhadledd yn nodi:

1. Bod Gareth Morgan, Richard Tyler a Hugh Clark wedi penderfynu, ar ôl cyfnodau meithion o wasanaeth, i roi'r gorau iddi fel aelodau o Banel Apelio Cymru.
2. Mai Gareth Morgan oedd Cadeirydd Panel Apelio Cymru.
3. Bod yna, yn cynnwys yr ymddiswyddiadau hyn, hyd at wyth o leoedd ar y panel i'w llenwi a chadeirydd newydd i'w benodi, i gwblhau cyfnod y swydd a ddaw i ben ar yr 31^{ain} o Ragfyr, 2017.

Mae'r Gynhadledd yn penderfynu:

1. Mynegi'i diolchiadau i Gareth Morgan, Richard Tyler a Hugh Clark am eu gwasanaeth i'r blaid trwy'u gwaith ar Banel Apelio Cymru.
2. Cadarnhau penderfyniad Pwyllgor y Weithrediaeth Genedlaethol i benodi'r Arglwydd German yn Gadeirydd Panel Apelio Cymru.
3. Cadarnhau penderfyniad Pwyllgor y Weithrediaeth Genedlaethol i benodi'r aelodau canlynol o'r panel:

- a. Brian Willott (Trefynwy)
- b. David Mawdsley (Dyffryn Clwyd)
- c. Alison Brebner (Wrecsam a De Clwyd)
- ch. Robin Baker (Sir y Fflint)
- d. David Sharman (Brycheiniog a Sir Faesyfed)
- dd. Mike Day (Abertawe a Gŵyr)

Atodiad: Bywgraffiadau (nid yw'n rhan o'r cynnig)

Yr Arglwydd German: Cyn-Arweinydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru.

Robin Baker: Is-gadeirydd Democratiaid Rhyddfrydol Sir y Fflint ac roedd, tan yn ddiweddar, yn Arweinydd Carfan y Democratiaid Rhyddfrydol ar Gyngor Sir y Fflint. Roedd o gynt wedi bod yn Drysorydd i Bwyllgor Rhanbarthol Etholiadol y Cynulliad (AERC) Democratiaid Rhyddfrydol Gogledd Cymru, Aelod o Bwyllgor y Democratiaid Rhyddfrydol yng Nghymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, ac yn Rheolwr Rhanbarthol i un o Aelodau Cynulliad Democratiaid Rhyddfrydol Gogledd Cymru. Mae ganddo gefndir proffesiynol oedd yn ymwneud â gwerthuso tystiolaeth a gwneud penderfyniadau yn seiliedig ar y ffeithiau a gyflwynid.

Alison Brebner: Fe'i ganwyd yn yr Alban, bu'n byw yng Ngogledd Cymru am 32 o flynyddoedd. Ysgrifennydd Democratiaid Rhyddfrydol Wrecsam a De Clwyd. Cyfreithwraig mewn practis preifat, wedi'i lleoli yn Wrecsam. Rheolwr gyfarwyddwr y cwmni ar hyn o bryd.

David Mawdsley: cyfreithiwr ymgyfreitha wedi ymddeol, sydd wedi bod yn aelod gweithgar o'r blaid er 1965. Roedd yn Gadeirydd Plaid Ryddfrydol Lerpwl am gyfnodau meithion yn yr 1970au a'r 1980au, pan oedd o'n gweithredu fel asiant dros ymgeiswyr llwyddiannus niferus mewn etholiadau ar gyfer Cyngor y Ddinas. Dyma'r cyfnod y cymerodd y blaid reolaeth ar Gyngor y Ddinas am y tro cyntaf yn 1973, ac am y tro cyntaf ers cenedlaethau cystadlodd y blaid ym mhob un o'r wyth sedd Seneddol yn y Ddinas yn y ddau Etholiad Cyffredinol yn 1974. Ar ôl symud o Lerpwl, roedd o'n gysylltiedig â chymdeithas etholaeth Crosby, ac ers iddo ymddeol i Ogledd Cymru, mae wedi bod yn aelod gweithgar o'r blaid leol yn Nyffryn Clwyd, y mae'n Gadeirydd arni ar hyn o bryd.

Y Cynghorydd Mike Day: aelod o'r Democratiaid Rhyddfrydol ers dros 20 mlynedd, ac fe'i hetholwyd yn Cynghorydd dros ward Sgeti yn Abertawe yn 1999. Gwasanaethodd fel Aelod Cabinet dros Addysg am 8 mlynedd tan 2012, ac mae wedi cynrychioli'r Democratiaid Rhyddfrydol mewn etholiadau Seneddol ac etholiadau Cynulliad Cymru dros y 15 mlynedd diwethaf. Mae'n briod a chanddo ddau o blant sy'n oedolion a dau o wyrion.

David Sharman:

Y Dr Brian Willott CB: cyn-uwch was sifil mewn amrywiaeth o swyddi yn yr Adran Masnach a Diwydiant a Thrysorlys Ei Mawrhydi, gan ddod yn Brif Weithredwr yr Adran Gwarantu Credydau Allforio cyn ymuno ag Awdurdod Datblygu Cymru fel Prif Weithredwr. Ers hynny, mae'i weithgareddau wedi cynnwys gwasanaethu am 9 mlynedd fel Ymddiriedolwr ar Fwrdd yr Amgueddfa Cymru ac am 5 mlynedd fel Cadeirydd Ymddiriedolaeth GIG Gwent.

CB3. Cadarnhau Penodiadau Llwyddol i'r Panel Adolygu Cyfansoddiadol

Panel Adolygu Cyfansoddiadol

Mae'r Gynhadledd yn nodi:

1. Bod John Last, fel Llywydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru, wedi ailbenodi Carole O'Toole, Pete Roberts ac Ian Walton i Banel Adolygu Cyfansoddiadol Cymru am gyfnod sy'n gorffen ar ddiwedd Cynhadledd Wanwyn 2016.

Mae'r Gynhadledd yn penderfynu:

1. Cadarnhau'r penodiadau uchod.

CB4. Gwelliant Cyfansoddiadol: Swyddog Amrywiaeth - Aelodaeth y Pwllgor *Panel Adolygu Cyfansoddiadol*

Mae'r Gynhadledd yn nodi:

1. Bod swydd Swyddog Amrywiaeth wedi'i chreu fel Swydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yng Nghynhadledd Hydref Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn 2013.
2. Er bod y swydd wedi'i chreu, nid oedd yna Aelodaeth Pwllgor y blaid yng Nghymru wedi'i dyrannu i ddeiliad y swydd.
3. Bod deiliad cyfredol y swydd ar hyn o bryd yn aelod heb hawliau pleidleisio, sydd wedi'i gyfethol o Bwllgor y Weithrediaeth Genedlaethol.

Mae'r Gynhadledd yn credu:

1. Er mwyn i'r Swyddog Amrywiaeth fod â rôl lawn yng ngwaith Democratiaid Rhyddfrydol Cymru y dylai fod ganddo/ganddi rôl weithredol ym mhroses llunio penderfyniadau strategol y blaid, mewn penderfyniadau yn gysylltiedig ag Ymgyrchoedd Etholiadol y blaid ac o ran maethu a dethol Ymgeiswyr ar bob lefel.

Mae'r Gynhadledd yn penderfynu:

1. Diwygio Cyfansoddiad Democratiaid Rhyddfrydol Cymru gan ychwanegu'r Swyddog Amrywiaeth at y rhestr o aelodau llawn Pwllgor y Weithrediaeth Genedlaethol a'r Pwllgor Ymgyrchoedd ac Ymgeiswyr.

CB5: Gwelliant Cyfansoddiadol: Prosesau Disgyblu'r Blaid *Pwllgor Gwaith Cenedlaethol*

O ystyried bod y Cyfansoddiad ond ar gael ar hyn o bryd yn y Saesneg, er mwyn osgoi unrhyw ddryswch neu gamddehongli, rydym wedi atgynhyrchu'r cynnig isod yn y Saesneg yn unig.

Conference Notes:

1. That Section C of the Welsh Liberal Democrat Constitution (titled Membership) and Section F of the Welsh Liberal Democrat Membership Rules (titled Refusal of Revocation of Membership) have both been amended in recent years in isolation from each other and there are inconsistencies when applying both sets of rules in cases of Party Discipline.
2. That both sets of rules have now been reviewed together by the Welsh Party Manager and the following amendments are brought to the Conference for approval.

Conference Resolves:

1. In Clause C.5 of the Welsh Liberal Democrat Constitution, to make from the words in bold commencing "Membership may be refused" to the end of the Clause a new Clause C.6 and then renumber subsequent clauses accordingly.
2. In new Clause C.7 delete from "Membership may be revoked" to "or more of the following grounds:" and replace with "Disciplinary action may be undertaken by a Local Party Executive Committee, the Executive Committee of the Specified Associated Organisation (SAO) representing Youth and / or Students (if the member concerned is a member of the Party through that SAO) or the National Executive Committee on one or more of the following grounds:"
3. In new Clause C.7.f replace the words "if a member has failed" with the word "failure".

4. In new Clause C.7.g replace the words “if a member has failed” with the word “failure”.
5. In new Clause C.8 delete from the “In the event that” to “impose one or more of the following sanctions:” and replace with “In the event that one or more of the grounds for disciplinary action have been established under Clause C.7, above, a Local Party Executive Committee, the Executive Committee of the Specified Associated Organisation representing Youth and / or Students (if the member concerned is a member of the Party through that SAO) or the National Executive Committee may, in accordance with the time-frames laid out in Clause F.3 of the Membership Rules of the Welsh Liberal Democrats (Annexe II of this Constitution) impose any one or more of the following sanctions:”
6. In new Clauses C.8.ii, C.8.iii and C.8.iv replace the word “barring” with the word “bar”.
7. In new Clause C.8.v replace the word reprimanding with the word “reprimand”.
8. At the end of new Clause C.8 insert “, the Chief Executive of the Welsh Party” between “individual concerned” and “and Membership Services.”
9. At the end of new Clause C.8 insert “in writing.” at the end of the sentence after “advised accordingly.”
10. At the start of new Clause C.9 replace the words “process of revocation” with the words “disciplinary process”.
11. In new Clause C.9 replace the words “grounds on which revocation is to be considered” with “grounds for which disciplinary action is to be considered”.
12. In new Clause C.9 insert a full stop after “immediately suspended”, delete the “and” and replace the remainder of the Clause with “In all other cases, the body with the authority to initiate the disciplinary process may suspend membership whilst disciplinary action is being considered subject to the time-frames set out in Section F of the Membership Rules of the Welsh Liberal Democrats.”
13. In new Clause C.12 delete “or C.7” and replace with “to C.8”.
14. In Clause 4.5 of the Model Constitution for Local Welsh Local Parties, delete the words “or revoke the membership of” and replace with “or take disciplinary action against”.
15. In the Membership Rules of the Welsh Liberal Democrats rename Section F to “The Refusal of Membership and the Disciplinary Process for Members”
16. Delete Clauses F.1 to F.7 of the Welsh Liberal Democrat Membership Rules and replace with:
 1. The grounds for refusal of membership and the grounds for disciplinary action being taken against a member of the Party are set out in the Constitution of the Welsh Liberal Democrats (Section C.6 & Section C.7 respectively). Refusal of membership is just as serious and exceptional a course of action as the initiation of any disciplinary process.
 2. Refusal of membership or the undertaking of disciplinary action can be initiated by the Local Party the State Party or the Specified Associated Organisation representing Youth and/or Students (where the individual is a member of the Party through that organisation).
 3. The following procedure shall be followed by Local Parties and shall be completed, unless referred to the Appeals Panel, within six weeks from its initiation by the Local Party. The reasons for refusal of membership or any disciplinary action that is to be taken including any sanction that is to be decided upon must be considered appropriate and must only be from those given in the Constitution of the Welsh Liberal Democrats (Sections C.6, C.7 and C.8 respectively).

For new members only:

- i. When the Membership Secretary receives a list of applicants registered for membership, the Local Party shall operate a system approved by the Executive Committee within the timeframe for the approval of membership as set out in Section A

of these Membership Rules. If the Local Party, through this procedure, determines to initiate refusal of membership that person shall be informed by in writing by the Secretary. No formal action shall be taken until a meeting of the Executive Committee which shall be held not more than 5 weeks from the date when this process has been initiated. At that Executive Committee meeting this item of business shall appear formally on the Agenda. The timetable and right of appeal shall be the same as outlined for disciplinary action, below.

In all other circumstances:

- ii. Disciplinary action can only be discussed formally at an Executive Committee meeting of the Local Party which must be held not more than 5 weeks from the meeting at which the matter was first raised. No decision can take place at the meeting where the matter is first raised. This is to allow the Executive Committee and the person concerned to be able to make the necessary preparations to put their cases to the meeting. A separate meeting of the Executive Committee must therefore be called within 5 weeks of the matter first being raised, under the same time frames of notification for a meeting of the Executive Committee as specified in the Local Party Constitution or the Model Local Party Constitution of the Welsh Liberal Democrats. At that Executive Committee, meeting this item of business shall appear formally on the agenda.
- iii. Any member who is facing disciplinary action shall be given, at the same time and under the same notice period as for members of the Executive Committee, the motion which includes the reasons for action being taken, the potential sanction that may be imposed, along with the date, time and place of the Executive Committee meeting at which it is to be discussed, information regarding their right to speak or be represented and details of how any appeal against refusal or the sanction determined as a result of the Executive Committee Meeting can be made. The motion shall not include the sanction that may be imposed under Clause C.8 to allow the Executive Committee to come to a decision as to the appropriate sanction following receipt of all relevant information and debate. Amendments to the motion shall not be allowed.
- iv. The motion may be still be taken at the Executive Committee meeting notwithstanding the absence of the person concerned provided the procedures outlined above have been followed.
- v. The Executive Committee shall debate the motion but there shall be no comment which is not relevant to the reasons given in the motion. The person whose membership is being refused or revoked or their representative shall be allowed to speak.
- vi. When the discussion is completed a vote shall be taken at the meeting on the motion as published in the agenda by secret ballot of those present and have been party to the full discussion and are eligible to vote.
- vii. The outcome of the motion must be communicated to the person concerned in writing within seven days of the Executive Committee meeting at which the motion was voted on. This communication shall also be copied to Membership Services and the Welsh Party, supported by all relevant documents.
- viii. The above procedure should be completed within six weeks of initiation (including the time required to notify the member of the outcome) unless the Executive Committee has agreed an extension to any suspension under Section F.5, below, If the procedure remains incomplete after this time, the individual concerned shall become or remain a member of the Party automatically and the Executive Committee shall take restorative action to ensure that any suspension is lifted.

- ix. Nothing in this procedure shall override or take precedence over the Constitution of the Welsh Liberal Democrats or the rights of any members to the Welsh Appeals Panel including Rule F.4, below.
4. Any person who is refused membership or is subject to sanction following disciplinary action has the right of appeal to the Welsh Appeals Panel. If no such appeal is received in writing by the Clerk to the Welsh Appeals Panel within one calendar month from the date of the Executive Committee meeting when the refusal of membership was agreed or the disciplinary hearing took place, the decision of that Executive Committee meeting shall stand.
 5. A member may be suspended by the body undertaking disciplinary action for not more than the full period set out under these rules whilst the process is in progress, and subject to person concerned being notified in writing along with the Chief Executive of the Welsh Party and Membership Services. The date of the decision to suspend shall constitute the initiation of the process of disciplinary action and the Executive Committee shall meet to consider the sanction to be taken within five weeks of the date of suspension. If no such disciplinary hearing occurs or the process is not completed within the timetable, suspension is automatically ended and the Executive Committee shall take the necessary restorative action to ensure that this happens.
 6. A meeting of the Executive Committee may, in exceptional circumstances, extend this suspension where the disciplinary action relates to legal trial or tribunal where such action could be seen as prejudicial or subjudice without a verdict. Where this has happened, the Executive Committee shall specify the length of extension in writing to the member concerned as well as to the Chief Executive of the Welsh Party and Membership Services. A disciplinary hearing must take place not more than three weeks (allowing for due notice to be given) following a verdict being delivered or charges being dropped otherwise the suspension shall be automatically lifted and the Executive Committee shall take the necessary restorative action to ensure that this happens.
 7. In matters of urgency the Chair of the Executive Committee may take the decision to suspend a member pending a disciplinary hearing. In such cases the members of the Executive Committee shall be notified immediately and the member concerned shall be notified in writing within seven days. A meeting of the Executive Committee shall take place within 21 days of the decision being taken to determine whether or not the full disciplinary process should be invoked. If the Executive Committee determine that there are grounds for a disciplinary hearing the process shall be deemed to have been initiated and the timetable outlined in Section F.3, above, shall apply. The suspension shall automatically lapse after 21 days if the Executive Committee fails to take any further action.
 8. Where a member's suspension has been lifted by virtue of the fact that the process has timed out, the Executive Committee shall not be entitled to initiate a second suspension on the same matter but shall refer the matter to the National Executive Committee for its consideration.
 9. In cases where the above procedure is followed by the National Executive Committee or the Executive Committee of the Specified Associated Organisation representing Youth and/or Students, the procedure set out above shall be followed with appropriate changes being made to the organisational bodies concerned.
 10. Any person whose membership has either been refused or revoked under these rules or by the Federal or other State Party Constitutions shall not be admitted or readmitted to membership in Wales without the joint consent of the National Executive Committee and the Local Party which that person would become a member of.

Appendix: Appropriate Sections of the Constitution and Membership Rules with Proposals **HIGHLIGHTED**

Constitution of the Welsh Liberal Democrats

Section C: Membership

1. Membership of the Party is open to all persons who agree with its fundamental values and objectives without discrimination as to age, ethnic origin, religion, disability, gender or sexual orientation.
 - 1.1 Membership shall be acquired through an enrolling body, being:
 - a. a Local Party within the area in which the member lives, works or studies (or, another Local Party with its consent);
 - b. a Specified Associated Organisation representing Youth and/or Students; or
 - c. the Party in accordance with the provisions of its Membership Rules.
2. An applicant shall become a member on acceptance of the enrolling body, payment of the requisite subscription and registration.
3. Responsibility for renewal of membership shall lie with the Party, but it may by a decision of Conference, provide for this function to be fulfilled by any other body or bodies within the Federal Party. Membership will be automatically terminated if the renewal subscription is not received within three months following the due date.
4. All other matters relating to the admission or refusal of admission to membership of any person, or for the revocation or cessation of membership of any member, including the basis on which Local Parties may be involved in the recruitment and renewal of members, shall be governed by this Constitution, any Membership Rules made under this Constitution in accordance with Clause C.9, below, and any membership provisions in the Federal Constitution.
5. No person may simultaneously be a member of more than one Local Party. A member may re-register as of right into a different Local Party under the terms of C.1.1.a, or may, with the consent of the member's previous Local Party where that Local Party has ceased to be appropriate in terms of Clause C.1.1.a, retain membership of that Local Party. A member who is an AM, MP, MEP, prospective National Assembly for Wales, Parliamentary or European Parliamentary candidate or member of a Local Authority may re-register as of right in a relevant Local Party.
6. Membership may be refused by an enrolling body on one or more of the following grounds:
 - a. material disagreement, evidenced by conduct, with the fundamental values and objectives of the Party;
 - b. the admission of the applicant would be likely to bring the Party into disrepute; or
 - c. membership of another political party in Great Britain.
7. Disciplinary action may be undertaken by a Local Party Executive Committee, the Executive Committee of the Specified Associated Organisation (SAO) representing Youth and/or Students (if the member concerned is a member of the Party through that SAO) or the National Executive Committee on one or more of the following grounds:
 - a. material disagreement, evidenced by conduct, with the fundamental values and objects of the Party;
 - b. conduct which has brought, or is likely to bring, the Party into disrepute;
 - c. standing against the candidate of the Party in any National Assembly for Wales, Parliamentary or European Parliamentary Election;
 - d. standing against the candidate of the Party in any Local Authority or Mayoral election;
 - e. membership of, or support for, another political party in Great Britain;
 - f. **failure** to comply with electoral legislation; or

- g. **failure** to comply with the Political Parties, Elections and Referendums (2001) Act, the Electoral Administration (2006) Act and / or the Political Parties (2009) Act.
8. In the event that one or more of the grounds for disciplinary action have been established under Clause C.7, above, a Local Party Executive Committee, the Executive of the Specified Associated Organisation Representing Youth and/or Students (if the person concerned is a member of the Party through that SAO) or the National Executive Committee may, in accordance with the time-frames laid out in Clause F.3 of the Membership Rules of the Welsh Liberal Democrats (Annexe II of this Constitution), impose any one or more of the following sanctions.
- revoke the membership of the individual concerned;
 - bar** the individual concerned from holding, or standing for election to, any specified Party office or role either permanently, for a specified period, or until satisfactory training has been undertaken by the individual concerned;
 - bar** the individual concerned from holding, or seeking to be elected to or appointed to any specified public office on behalf of the Party either permanently, for a specified period, or until satisfactory training has been undertaken by the individual concerned;
 - bar** the individual concerned from having access to data from Membership Services either permanently, for a specified period, or until satisfactory training has been undertaken by the individual concerned;
 - reprimand** the individual concerned.

The individual concerned, **the Chief Executive of the Welsh Party** and Membership Services, shall be advised accordingly **in writing**.

9. The **disciplinary process** shall not be initiated unless the relevant body has either received recent and appropriate training from the Party in this area of party discipline or has sought advice from the Party as to the processes involved. The relevant member must then be notified of the grounds on which **disciplinary action** is to be considered and be given a reasonable opportunity to reply. Where paragraph (c), (d) or (e) of this Clause (C.6) applies, membership shall be automatically and immediately suspended. **In all other cases, the body with the authority to initiate the disciplinary process may suspend membership whilst disciplinary action is being considered, subject to the time frames set out in Section F of the Membership Rules of the Welsh Liberal Democrats.**
10. The Party's Chief Executive shall be responsible for the maintenance of the Party's Register of Members.
11. Subject to the above, and to the provisions of the Federal Constitution, the Conference shall determine and approve the Membership Rules applicable to the Party.
12. Any person aggrieved by a decision under Clauses C.6 **to C.8**, above, may appeal to the Appeals Panel, save that any appeal shall be governed by any timetables and rules specified by the Appeals Panel (Section L: Appeals Panel).

Membership Rules of the Welsh Liberal Democrats

F. The Refusal of **Membership and the Disciplinary Process for Members**

- The grounds for refusal of membership and the grounds for disciplinary action being taken against a member of the Party are set out in the Constitution of the Welsh Liberal Democrats (Section C.6 & Section C.7 respectively). **Refusal of membership is just as serious and exceptional a course of action as the initiation of any disciplinary process.**
- Refusal of membership **or the undertaking of disciplinary action can be initiated by the Local Party the State Party or the Specified Associated Organisation representing Youth and/or Students (where the individual is a member of the Party through that organisation).**
- The following procedure shall be **followed** by Local Parties and shall be completed, unless referred to the Appeals Panel, within six weeks from its initiation by the Local Party. The

reasons for refusal of membership or any disciplinary action that is to be taken including any sanction that is to be decided upon must be considered appropriate and must only be from those given in the Constitution of the Welsh Liberal Democrats (Sections C.6, C.7 and C.8 respectively).

For new members only:

- i. When the Membership Secretary receives a list of applicants registered for membership, the Local Party shall operate a system approved by the Executive Committee within the timeframe for the approval of membership as set out in Section A of these Membership Rules. If the Local Party, through this procedure, determines to initiate refusal of membership that person shall be informed in writing by the Secretary. No formal action shall be taken until a meeting of the Executive Committee which shall be held not more than 5 weeks from the date when this process has been initiated. At that Executive Committee meeting this item of business shall appear formally on the Agenda. The timetable and right of appeal shall be the same as outlined for disciplinary action, below.

In all other circumstances:

- ii. Disciplinary action can only be discussed formally at an Executive Committee meeting of the Local Party which must be held not more than 5 weeks from the meeting at which the matter was first raised. No decision can take place at the meeting where the matter is first raised. This is to allow the Executive Committee and the person concerned to be able to make the necessary preparations to put their cases to the meeting. A separate meeting of the Executive Committee must therefore be called within 5 weeks of the matter first being raised, under the same time frames of notification for a meeting of the Executive Committee as specified in the Local Party Constitution or the Model Local Party Constitution of the Welsh Liberal Democrats. At that Executive Committee, meeting this item of business shall appear formally on the agenda.
- iii. Any member who is facing disciplinary action shall be given, at the same time and under the same notice period as for members of the Executive Committee, the motion which includes the reasons for action being taken, the potential sanctions that may be imposed, along with the date, time and place of the Executive Committee meeting at which it is to be discussed, information regarding their right to speak or be represented and details of how any appeal against refusal or the sanction determined as a result of the Executive Committee Meeting can be made. The motion shall not include the sanction that may be imposed under Clause C.8 to allow the Executive Committee to come to a decision as to the appropriate sanction following receipt of all relevant information and debate. Amendments to the motion shall not be allowed.
- iv. The motion may be still be taken at the Executive Committee meeting notwithstanding the absence of the person concerned provided the procedures outlined above have been followed.
- v. The Executive Committee shall debate the motion but there shall be no comment which is not relevant to the reasons given in the motion. The person whose membership is being refused or revoked or their representative shall be allowed to speak.
- vi. When the discussion is completed a vote shall be taken at the meeting on the motion as published in the agenda by secret ballot of those present and have been party to the full discussion and are eligible to vote.
- vii. The outcome of the motion must be communicated to the person concerned in writing within seven days of the Executive Committee meeting at which the motion was voted on. This communication shall also be copied to Membership Services and the Welsh Party, supported by all relevant documents.
- viii. The above procedure should be completed within six weeks of initiation (including the time required to notify the member of the outcome) unless the Executive Committee has agreed an extension to any suspension under Section F.5, below, If the procedure

remains incomplete after this time, the individual concerned shall become or remain a member of the Party automatically and the Executive Committee shall take restorative action to ensure that any suspension is lifted.

- ix. Nothing in this procedure shall override or take precedence over the Constitution of the Welsh Liberal Democrats or the rights of any members to the Welsh Appeals Panel including Rule F.4, below.
4. Any person who is refused membership or is subject to sanction following disciplinary action has the right of appeal to the Welsh Appeals Panel. If no such appeal is received in writing by the Clerk to the Welsh Appeals Panel within one calendar month from the date of the Executive Committee meeting when the refusal of membership was agreed or the disciplinary hearing took place, the decision of that Executive Committee meeting shall stand.
5. A member may be suspended by the body undertaking disciplinary action for not more than the full period set out under these rules whilst the process is in progress, and subject to person concerned being notified in writing along with the Welsh Party and Membership Services. The date of the decision to suspend shall constitute the initiation of the process of disciplinary action and the Executive Committee shall meet to consider the sanction to be taken within five weeks of the date of suspension. If no such disciplinary hearing occurs or the process is not completed within the timetable, suspension is automatically ended and the Executive Committee shall take the necessary restorative action to ensure that this happens.
6. A meeting of the Executive Committee may, in exceptional circumstances, extend this suspension where the disciplinary action relates to legal trial or tribunal where such action could be seen as prejudicial or subjudice without a verdict. Where this has happened, the Executive Committee shall specify the length of extension in writing to the member concerned as well as to the Chief Executive of the Welsh Party and Membership Services. A disciplinary hearing must take place not more than three weeks (allowing for due notice to be given) following a verdict being delivered or charges being dropped otherwise the suspension shall be automatically lifted and the Executive Committee shall take the necessary restorative action to ensure that this happens.
7. In matters of urgency the Chair of the Executive Committee may take the decision to suspend a member pending a disciplinary hearing. In such cases the members of the Executive Committee shall be notified immediately and the member concerned shall be notified in writing within seven days. A meeting of the Executive Committee shall take place within 21 days of the decision being taken to determine whether or not the full disciplinary process should be invoked. If the Executive Committee determine that there are grounds for a disciplinary hearing the process shall be deemed to have been initiated and the timetable outlined in Section F.3, above, shall apply. Any suspension shall automatically lapse after 21 days if the Executive Committee fails to take any further action.
8. Where a member's suspension has been lifted by virtue of the fact that the process has timed out, the Executive Committee shall not be entitled to initiate a second suspension on the same matter but shall refer the matter to the National Executive Committee for its consideration.
9. In cases where the above procedure is followed by the Welsh Party or the Specified Associated Organisation representing Youth and/or Students, the procedure set out above shall be followed with appropriate changes to the organisational bodies concerned.
10. Any person whose membership has either been refused or revoked under these rules or by the Federal or other State Party Constitutions shall not be admitted or readmitted to membership in Wales without the joint consent of the National Executive Committee and the Local Party which that person would become a member of.

